

ДОКЛАД

на Постоянната комисия по стопански науки и управление за резултатите от извършеното оценяване по процедура за програмна акредитация на докторска програма „Икономика и управление (туризъм)“ от ПН 3.9 Туризъм в Международно висше бизнес училище – гр. Ботевград

Уважаема г-жо Председател на АС на НАОА,

Постоянната комисия по стопански науки и управление на НАОА предоставя на Вашето внимание доклад по процедурата за програмна акредитация на докторска програма „Икономика и управление (туризъм)“ от ПН 3.9 Туризъм в Международно висше бизнес училище – гр. Ботевград.

Докладът е разработен съгласно приетите от Акредитационния съвет на НАОА (20.10.2016 г.) критерии за програмна акредитация на докторски програми в съответствие със стандартите и насоките за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование (ESG) – част 1 (1-10) и по смисъла на чл. 85, ал. 1 от ЗВО.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ХРОНОЛОГИЯ НА ПРОЦЕДУРАТА

II. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРЕПОРЪКИТЕ ОТ ПРЕДХОДНАТА АКРЕДИТАЦИЯ

III. КОНСТАТАЦИИ И ОЦЕНКИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА КРИТЕРИИТЕ ЗА ПРОГРАМНА АКРЕДИТАЦИЯ НА ПРОГРАМНА АКРЕДИТАЦИЯ НА ДОКТОРСКИ

ПРОГРАМИ В СЪОТВЕТСТВИЕ СЪС СТАНДАРТИТЕ И НАСОКИТЕ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО В ЕВРОПЕЙСКОТО ПРОСТРАНСТВО ЗА ВИШЕ ОБРАЗОВАНИЕ /ESG/ - ЧАСТ 1 /1-10/ И ПО СМИСЪЛА НА ЧЛ. 78, АЛ. 3 ОТ ЗВО

IV. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

I. ХРОНОЛОГИЯ НА ПРОЦЕДУРАТА

№	Решения	Номер и дата на протокол / дата на извършено действие
1.	Откриване на процедурата от АС	04.03.2021 г./ Протокол № 7
2.	Утвърждаване на състав на ЕГ от АС	12.01.2023 г./ Протокол № 1
3.	Извършено посещение на ЕГ	По документи
4.	Обсъждане и приемане на доклада на ЕГ от ПК	31.05.2023 г./ Протокол № 19
5.	Обсъждане и приемане на доклада на ПК	28.06.2023/ Протокол №23
6.	След изтичане на срока по чл. 35, ал.2 от ПДНАОА (отн. становището на оценяваната институция) ПК предоставя доклада на АС	

1. **доц. д-р Мария Димитрова Великова**, Варненски свободен университет “Черноризец Храбър” – ръководител ЕГ
2. **доц. д-р Теодора Велева Ризова**, Нов български университет - член на ЕГ
3. **Кристиян Маджуров**, докторант в Университет за национално и световно стопанство – член на ЕГ

Наблюдаващ процедурата член на ПК: **проф. д-р Пенка Шишманова**

II. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРЕПОРЪКИТЕ ОТ ПРЕДХОДНАТА АКРЕДИТАЦИЯ

Докторската програма (ДП) “Икономика и управление (туризъм)” в Международно висше бизнес училище (МВБУ) – Ботевград е получила програмна акредитация от НАОА през 2016 г. (Протокол № 15 /29.06.2016 г.) на ПКСНУ на НАОА с обща оценка 8,48 (осем цяло и четиридесет и осем стотни) и срок на валидност на акредитацията от пет години.

С Решение от 23.07.2019 г. (Протокол № 23/18.11.2020 г.) на ПКСНУ на НАОА е дадена програмна акредитация на Професионално направление (ПН) 3.9 Туризъм в МВБУ– Ботевград на основание обща оценка 9,06 (девет цяло и нула шест стотни) и срок на валидност на акредитацията до следващата акредитация на ПН 3.9 Туризъм съгласно графика по чл. 81, ал. 2 от ЗВО.

Обучаващо звено на ДП “Икономика и управление (туризъм)” е академичната програма в професионално направление ПН 3.9 „Туризъм“ на Международното висше бизнес училище.

В обобщен вид, състоянието на ДП “Икономика и управление (туризъм)” от ПН 3.9 „Туризъм“ в МВБУ– Ботевград през оценявания период е представено в таблицата по-долу:

Показатели	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2022	Общо
1. Обявени места за прием в докторската програма	2	2	2	2	2	2	2	14
2. Приети докторанти – общо, в т. ч.	0	0	1	1	1	1	0	4
редовна форма	0	0	0	0	0	0	0	0
заочна форма	0	0	0	0	0	0	0	0
самостоятелна подготовка	0	0	1	1	1	1	0	4
3. Обучавани Докторанти – общо, в т.ч.	1	1	2	2	2	2	2	X
редовна форма	0	0	0	0	0	0	0	X
заочна форма	0	0	0	0	0	0	0	X
самостоятелна подготовка	1	1	2	2	2	2	1	X
4. Защитили докторанти	0	0	0	1	0	0	1	2
5. Докторанти, отчислени с право на защита	0	0	1	0	0	0	0	1
6. Докторанти, отчислени без право на защита	0	0	0	0	0	0	0	0
7. Прекъснали докторанти	0	0	0	0	0	1	0	1
8. Докторанти, продължили академична кариера след успешно защитени дисертационни трудове	0	0	0	1	0	0	0	1

През оценявания период в ДП “Икономика и управление (туризъм)” са се обучавали общо 5 докторанти, единствено в самостоятелна форма на обучение. От обявените 14 места са усвоени 4, като всички приети докторанти са зачислени в самостоятелна форма на подготовка. Двама докторанти са защитили успешно своите дисертации, 1 от които продължава академична кариера. Отчислен с право на защита е 1 докторант. Няма отчислени докторанти без право на защита. Един докторант е прекъснал обучението си. Към момента на проверката в процес на обучение е 1 докторант в самостоятелна форма.

При предходната акредитация на ДП “Икономика и управление (туризъм)” Постоянната комисия по стопански науки и управление при НАОА дава две препоръки.

Препоръка № 1: Да се стимулира разработването на дисертации по теми, актуални за организацията и управлението на туризма в страната и от интерес за конкретни бизнес-организации и управленски структури. *Срок - постоянен*

С оглед изпълнение на препоръката, във ВУ и обучаващото звено, са предприети действия и са постигнати следните резултати:

- 1) Сключени са споразумения за партньорство и сътрудничество, провеждат се срещи с фокус групи – представители на туристическия бизнес и се осъществяват съвместни инициативи (Стопанска Камара, Конфедерация на работодателите в България, Българска туристическа камара; Сдружение на хотелиери и ресторантьори – Велинград, 2020, общински администрации), в т.ч. по повод разработването на дисертации по теми, актуални за организацията и управлението на туризма в страната.
- 2) Реализират се проекти, пряко насочени към обучението в ОНС “доктор”, в т.ч. към стимулиране разработването на теми от оценяваната ДП, а именно: Проект „Разработване и апробиране на модел за мониторинг и оценка на устойчивото развитие на туризма в България (на примера на националните курорти)“, към ФНИ по Конкурс за финансиране на фундаментални научни изследвания, с участие на млади учени и докторанти; Проект BG05M2OP001-2.009 -0032 „Пилотни обучения на докторантите по програми “Бизнес администрация”, “Икономика и управление (индустрия)” и “Икономика и управление (туризъм)”
- 3) Представени са отзиви и референции от девет организации, относно актуалността и полезността на защитен дисертационен труд по проблематиката на ДП.

От приложената документация е видно, че всички теми на дисертационните трудове на обучаващите се през акредитационния период докторанти, са пряко обвързани с научното направление на оценяваната ДП. Те са актуални за организацията и управлението на туризма в страната и са от интерес за конкретни бизнес-организации и управленски структури.

ПК счита, че препоръката се изпълнява.

Препоръка № 2: Да се активизира приема на докторанти по научната специалност на докторската програма. *Срок постоянен*

С оглед изпълнение на препоръката, във ВУ и в обучаващото звено, са предприети действия и са постигнати следните резултати:

- 1) Популяризират се възможностите за обучение в ОНС “доктор”, в т.ч. в ПН 3.9 Туризъм в каталога на МВБУ, публикуван на официалния сайт на ВУ.
- 2) Осигурена е приемственост и вътрешно развитие. Двама от зачислените докторанти са възпитаници на МВБУ.
- 3) Използват се финансови стимули: към МВБУ е формиран специализиран фонд за осигуряване на средства за изследователската и публикационна дейност на докторантите; ВУ поема финансовите разходи за процедурите по публична защита пред научно жури. Предприетите дейности за финансово подпомагане на докторантите допринасят за положителни резултати, свързани с насърчаване приема на докторанти в ПН 3.9 Туризъм.

От приложената документация е видно, че са предприети резултатни мерки и дейности за активизиране на приема на докторанти по научната специалност на ДП. В сравнение с предходния акредитационен период (приет е 1 докторант), за периода на самооценка приемът на докторанти се е увеличил (приети са 4 докторанти).

ПК счита, че препоръката се изпълнява

III. КОНСТАТАЦИИ И ОЦЕНКИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА КРИТЕРИИТЕ ЗА ПРОГРАМНА АКРЕДИТАЦИЯ НА ДОКТОРСКИ ПРОГРАМИ В СЪОТВЕТСТВИЕ СЪС СТАНДАРТИТЕ И НАСОКИТЕ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО В ЕВРОПЕЙСКОТО ПРОСТРАНСТВО ЗА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ /ESG/- ЧАСТ 1 /1-10/ И ПО СМИСЪЛА НА ЧЛ. 78, АЛ. 3 ОТ ЗВО /ТАБЛИЦА 5/

СТАНДАРТ 1. ПОЛИТИКА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО

Критерий 1.1. Висшето училище или научната организация имат публично оповестена, с официален статут и отчетност политика за осигуряване качеството на обучението по докторската програма

1.1.1.

ПК установи, че създадената в МВБУ вътрешна нормативна рамка, регламентираща обучението в ДП, както и прилаганата политика за осигуряване на качеството, са в съответствие с действащото законодателство: Закон за висшето образование, Закон за развитие на академичния състав в Република България, Правилник за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Наредба за държавните изисквания за приемане и обучение на докторантите.

Обучението в ДП е подчинено на разработени, утвърдени и публично оповестени в Стратегия за развитие 2030 г. на МВБУ визия, мисия и приоритети за развитие на ВУ. Обучението е в съответствие с целите и задачите на ВУ по осигуряване на качеството, представени в основните му официални документи – Правилник за устройство и дейността на МВБУ; Правилник за развитието на академичния състав в МВБУ; Политика за осигуряване на качеството, Наръчник по качеството.

1.1.2.

В МВБУ е изградена и сертифицирана по ISO 9001-2015 – Система за управление на качеството (СУК), която функционира от 2004 г. На пряко подчинение на Ректора е Съветът за качество и акредитация – орган с функции да координира и контролира функционирането, поддържането и развитието на СУК, да оценява нейната ефективност и да прави предложения за усъвършенстването ѝ. Наръчникът по качеството дефинира ясно основните правила, процедури, задължения и отговорности.

Обучението в ДП “Икономика и управление (туризъм)” е подчинено на принципите, залегнали в университетската СУК, като е отчетена спецификата на ДП. Тя съответства на профила на първичното звено – Академичната програма в ПН 3.9 Туризъм.

Регулярно се провеждат вътрешни одити на ръководството и външните независими одити на системата за качество, извършвани от Lloyd'S Register Quality Assurance – Великобритания. За периода на самооценка са планирани и проведени 7 вътрешни и 7 външни одити, като обект на одитиране е и оценяваната ДП.

1.1.3.

В МВБУ е изградена и се прилага политика за насърчаване на иновативността в научноизследователската дейност, възприемана и целенасочено използвана като източник за трансфер на знания към образователните програми. Обвързаността между научните изследвания и обучението по ДП е залегнала в основните вътрешнонормативни документи на ВУ.

Научноизследователската и образователната дейност в МВБУ се развиват въз основа на проучване и анализ на промените в обкръжаващата среда. МВБУ е член на редица национални и международни бизнес организации, което е предпоставка за непосредствена

връзка с бизнеса и проучване на интересите на работодателите и тенденциите в развитието на пазара на труда. Ежегодните научни конференции, организирани от МВБУ са също са с фокус върху връзката между научните изследвания и бизнеса. В състава на Академичния съвет е включен представител на бизнеса. През 2017 г. е създадена група за развитие на МВБУ, а през 2018 г., по решение на тази група е учреден Консултативен съвет към МВБУ.

Подпомагането и стимулирането на изследователската дейност на докторантите на МВБУ, в т.ч. от оценяваната ДП, е насочено към включване в научноизследователски договори от вътрешно университетския изследователски план, както и в приложни изследователски и научноизследователски договори с бизнес организации.

От представения списък на темите на дисертационните трудове е видно, че те съответстват на тематиката на ДП и разглеждат различни съвременни аспекти на икономиката и управлението на туристическия бизнес.

1.1.4.

В МВБУ има приет и публично обявен Етичен кодекс, който определя етичните стандарти в МВБУ, както за академичната общност, студентите и докторантите, така и за служителите на ВУ. Спазването на основните принципи за публикуване на авторски материали от страна на студентите и докторантите се урежда от Кодекс на поведение и академична честност. От ноември 2016 г. е учредена Комисия по етика, която следи за осигуряване на академично единство, академични свободи, нетърпимост към всякакви форми на дискриминация, както и към всякакви опити за измами и плагиатство. Основен вътрешен документ, регламентиращ спазването на правата на интелектуална собственост е публично оповестеният Правилник за интелектуалната собственост на МВБУ. Правилата и процедурите за предотвратяване и санкциониране на плагиатство при придобиване на ОНС „доктор“ са регламентирани в Наредбата за прием и обучение на докторанти към МВБУ. Оригиналността на разработките се проверява чрез професионална система за установяване на плагиатство „Turnitin“. В обучаващото звено съществува задължителна процедура за деклариране на оригиналност от докторантите при предаването на дисертационния им труд.

За периода на акредитация няма документирані случаи на дискриминация, изпитни измами и плагиатство по отношение на докторанти от оценяваната ДП.

Изводи на ПК по изпълнение на Стандарт 1:

По 1.1.1. Обучението по ДП „Икономика и управление (туризъм)“ се основава на действащото национално законодателство и вътрешната нормативна уредба на МВБУ. Те са релевантни на обявените в Стратегията за развитие 2030 г. на МВБУ мисия, цели и задачи.

По 1.1.2. В МВБУ е изградена и сертифицирана по ISO 9001-2015 СУК, която функционира от 2004 г. Обучението в ДП “ Икономика и управление (туризъм)” е подчинено на принципите, залегнали в университетската СУК, като е отчетена спецификата на ДП. За периода на самооценка са планирани и проведени 7 вътрешни и 7 външни одити.

По 1.1.3. Водената от ВУ политика и създадената вътрешна нормативна уредба осигуряват условия за тясна взаимовръзка между националните и институционалните научни приоритети в областта на ДП. Темите на дисертационните трудове съответстват на тематиката на ДП.

По 1.1.4. В МВБУ се прилагат правилата на Етичен кодекс и на Кодекс на поведение и академична честност. Приети са и са оповестени правила и процедури за предотвратяване и санкциониране на изпитни измами и плагиатство. По отношение на оценяваната ДП за

периода на акредитация не са документирани случаи на дискриминация, изпитни измами и плагиатство.

СТАНДАРТ 2. РАЗРАБОТВАНЕ И ОДОБРЯВАНЕ НА ПРОГРАМИТЕ

Критерий 2.1. Висшето училище или научната организация изгражда и прилага процедури за разработване, одобряване, наблюдение и обновяване на докторските програми при съдействието на високо квалифицирани учени, представители на промишлеността и други заинтересовани страни.

2.1.1.

ДП „Икономика и управление (туризъм)“ е разработена в съответствие с целите на ВО, дефинирани от Съвета на Европа. Резултатите от обучението и квалификацията са определени съгласно квалификационната рамка на Европейското пространство за ВО, Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот, Националната квалификационна рамка на Р България и съобразно натрупания опит на академичния състав от ПН 3.9 Туризъм в обучението на докторанти. По този начин се съчетават традициите на висшето училище с новите направления в развитието на науката. Очакваните резултати от обучението са описани ясно, предлаганите учебни дисциплини кореспондират с проблемния обхват на ПН 3.9 и осигуряват постигане на целите на ДП.

2.1.2.

Процедурите за одобряване, наблюдение и обновяване на документацията, в т.ч. за прием и обучение на докторантите по оценяваната ДП в МВБУ, са неразделна част от вътрешната СУК, те са обект на вътрешните одити на МВБУ и са част от общи стандарти, определящи: съдържанието и структурата на учебната документация; редът за разработване, одобряване, прилагане, контрол и обновяване на учебната документация; образователните степени и форми на обучение, за които се прилага учебната документация.

Констатира се, че учебната документация на оценяваната ДП периодично се анализира и обновява със съдействието на докторантите, потребителите на кадри и други заинтересовани страни. В рамките на наблюдавания период най-съществена актуализация на учебната документация е направена през 2020 г. Представител на докторантите е част от състава на Учебно-научния съвет (УНС) на МВБУ и участва във всички обсъждания, свързани с обучението в ОНС „доктор“. При предлагането, изготвянето и актуализирането на учебните програми на дисциплините, включени в учебния план на ДП, авторите извършват предварителни консултации със специалисти от практиката и докторанти.

За оценявания период общо 3 докторанти и 6 представители на практиката са участвали в обсъждането, изготвянето и актуализирането на учебната документация.

2.1.3.

Учебната документация на ДП „Икономика и управление (туризъм)“ включва: квалификационна характеристика; общ учебен план; индивидуален план на всеки докторант; учебни програми; досие на докторанта.

Учебният план е обособен в пет раздела, обвързани с кредитни еквиваленти (общо 180 кредита за всички форми на обучение) и включва: (1) полагане на докторантски минимума - 26 кредита; (2) обучение - посещаване на курсове и полагане на изпити по базови и специализиращи дисциплини - 12 кредита; (3) научноизследователска дейност - 94 кредита; (4) педагогическа дейност - 18 кредита; защита на докторска теза - 30 кредита.

Индивидуалният учебен план се разработва от докторанта и научния му ръководител и се утвърждава от Учебно-научния съвет на МВБУ. Индивидуалният учебен план

конкретизира общия учебен план като определя насочеността на докторантурата и съдържа: темата на дисертационния труд; разпределението на всички дейности и кредитните им еквиваленти по години; изпитите и сроковете за полагането им; посещенията на определен цикъл лекции и упражнения, участието в курсове, семинари, конференции и други публични научни изяви; етапите и сроковете за подготовка на дисертационния труд.

2.1.4.

Оценяваната ДП се обогатява периодично на база на перманентен анализ, който обучаващото звено осъществява по отношение изискванията на пазара на труда и търсенето на висококвалифицирани кадри на национално, регионално и местно равнище, развитието на икономическата и управленската наука в областта на туризма в нейния приложен аспект – на база на контакти на преподавателите от катедрата с представители на научните среди от страната и чужбина.

Налице е широка партньорска мрежа и сътрудничество с чуждестранни образователни институции, в т. ч. по програма Еразъм+, както и с институции, организации и фирми от страната, даваща възможност за международни проучвания относно развитието на науката и пазара на труда.

Ежегодно се провеждат целеви анкетни проучвания сред работодателите за идентифициране на изискванията на практиката към подготовката на кадри, търсенето и реализацията на дипломираните студенти и докторанти, удовлетвореността от придобитите знания и умения във ВУ и др. Докторантите в ПН 3.9. имат успешна реализация, като самите те са коректив и обратна връзка за развитието на туристическите услуги.

2.1.5

МВБУ поддържа собствен информационен масив за световните постижения в областта на оценяваната ДП. Той се съдържа както в поддържаните електронни бази данни в библиотеката на МВБУ, така и в изготвените анализи въз основа на собствени (на обучаващото звено) източници на информация.

Направените в Доклада-самооценка изводи показват, че оценяваната ДП е съвместима с аналогични програми на други ВУ в България, ЕУ или извън ЕУ, позволяваща професионална мобилност на докторантите.

През оценявания период 1 докторант е осъществил изходяща мобилност по програма Еразъм+. Няма реализирани докторантски мобилности по други програми. Не са предоставени данни за входяща мобилност на докторанти.

2.1.6

В МВБУ са налице процедури и структури за осъществяване на наблюдение и контрол на състоянието на документацията, свързана с докторските програми, вкл. на ДП „Икономика и управление (туризъм)“. Административният контрол по състоянието на учебната документация е регламентиран в СУК и се осъществява както следва: контрол чрез СУК по процедурите за вътрешен и външен одит; контрол от страна на: зам.-ректор, декан, ръководител „Централна учебна администрация“, ръководител на професионално направление, директори на центрове към МВБУ и др.

Изводи на ПК по изпълнение на Стандарт 2:

По 2.1.1 ДП „Икономика и управление (туризъм)“ е разработена в съответствие със съвременните постижения на науката, особеностите на европейското и националното образователно пространство и има ясно изразени очаквани резултати.

По 2.1.2 Във ВУ са създадени и се прилагат процедури за разработване и одобряване на ДП, при спазване на законовите изисквания. Учебната документация на ДП се анализира и актуализира периодично, при отчитане мнението на докторантите и представителите на практиката. За акредитационния период 3 докторанти и 6 представители на практиката са участвали в изготвянето на учебната документация.

По 2.1.3 ДП „Икономика и управление (туризъм)“ е представена с ясна документация, която задава устойчиви цели и задачи, конкретно съдържание на образователните и научните дейности, свързани с ДП, както и професионалните компетентности, които докторантите ще придобият.

По 2.1.4 Оценяваната ДП се обогатява периодично на база на перманентния анализ, който обучаващото звено осъществява по отношение изискванията на пазара на труда, търсенето на висококвалифицирани кадри на национално, регионално и местно равнище и развитието на икономическата и управленската наука в областта на туризма в нейния приложен аспект.

По 2.1.5 Оценяваната ДП е съвместима с аналогични програми на университети в страната и чужбина. През оценявания период 1 докторант е осъществил изходяща мобилност по програма Еразъм+. Няма реализирани докторантски мобилности по други програми. Не са предоставени данни за входяща мобилност на докторанти.

По 2.1.6 В МВБУ– Ботевград са създадени специфични процедури и структури за наблюдение, контрол и оценка на състоянието на документацията, свързана с ДП.

СТАНДАРТ 3 ОБУЧЕНИЕ, ПРЕПОДАВАНЕ И ОЦЕНЯВАНЕ, ОРИЕНТИРАНИ КЪМ СТУДЕНТИТЕ

Критерий 3.1. Съществува система от правила и дейности, свързани със стимулиране на мотивацията и активната позиция на докторантите в процеса на обучението и провеждането на научни изследвания, както и подготовката на дисертационния труд.

3.1.1

В МВБУ са създадени организационни и технологични условия за използване на ресурси и възможности, свързани с обучението на студенти и докторанти, които отговарят на съвременните методи на преподаване и оценяване на постиженията им. Системата за оценка на качеството на преподаването и на научните изследвания на МВБУ регламентира реда на работа и начина на оценяване на постиженията в научните изследвания и разработки.

В МВБУ се комбинират съвременни форми на преподаване и обучение на докторанти с традиционни форми като курсове и семинари по базовите за ПНЗ.9 Туризъм и по специфичните за ДП дисциплини. Използват се казуси, проблемно-ориентирани дискусии и самостоятелни разработки. МВБУ осигурява консултации, материална и информационна база и необходимите условия за решаване на задачите на дисертациите, както и за участие на докторантите в научния живот на ВУ и на националната и международна академичната общност в сферата на ДП.

3.1.2

В съответствие с приетите индивидуални учебни планове се използват две основни форми на обучение – индивидуална и колективна, под контрол на научния ръководител. Индивидуалната форма на обучение се прилага при подготовката по дисциплините от докторантските минимума, в процеса на научноизследователската работа, във връзка с разработване на дисертационния труд и на необходимите публикации. Колективната форма

се осъществява посредством организирани от МВБУ регулярни семинари, на които се дискутират съвременните научни постижения и проблеми на актуалността и приносите на отделните дисертационни разработки. Тя обхваща още включване в изследователски екипи, работещи по проекти, участие в научни форуми и др.

Контролът за съблюдаване на индивидуалния план се упражнява от научния ръководител. Всички осъществени контролни процедури са включени в досието на докторанта и в обособената секция за обучение в ОНС „доктор“ в електронната платформа на МВБУ.

3.1.3.

Основните етапи в подготовката на докторантите са заложи в индивидуалните планове. Ежегодно се провежда атестация за извършваните дейности, която съдържа научна част (докладване на получените резултати) и отчет за изпълнението на индивидуалния план. Научният ръководител на докторанта следи за спазване на индивидуалния план. Той дава писмено мнение за работата на докторанта и предлага, съвместно с докторанта, конкретизация на индивидуалния учебен план през следващата година. Изпълнението на индивидуалния учебен план, атестацията и оценката на дейността на докторанта се приемат от УНС и се докладват пред Академичния съвет. Анализът на изпълнението на всяка регламентирана дейност се документира и включва в досието на докторанта.

От началото на акредитационния период на заседания на УНС са обсъдени и приети 8 годишни положителни атестационни оценки. Няма приети тримесечни атестационни оценки, тъй като докторантите по оценяваната ДП се обучават само в самостоятелна форма.

3.1.4

МВБУ има публично оповестени методи за оценяване на знанията и уменията на докторантите. Те са в съответствие със законовите изисквания и вътрешнонормативните актове на ВУ.

В индивидуалния учебния план на докторанта, в обособена колона, е посочена формата на контрол за всяка от дисциплините, както и кредитите, които докторантът получава при успешно покриване на минималните стандарти и изисквания.

Обективността на оценяването и спазването на правилата за провеждането на изпитните процедури се наблюдават периодично чрез провежданите от Центъра за образователни технологии (ЦОТ) анкети за удовлетвореност. Докторантите дават мнение по въпроса доколко знанията и уменията им са оценени обективно и безпристрастно.

3.1.5

Основните процедури по разглеждане на жалби от студенти и докторанти са регламентирани в Наредбата за организация на учебния процес в МВБУ (Раздел X). Прилагат се правилата на Етичния кодекс на ВУ.

През акредитационния период няма постъпили и не са разгледани жалби от докторанти по ДП “ Икономика и управление (туризъм)”.

Изводи на ПК по изпълнение на Стандарт 3:

По 3.1.1 При подготовката на докторантите по ДП „Икономика и управление (туризъм)“ се съчетават традиционни и съвременни образователни и научни форми и методи, които са адекватни на програмата и на научното направление и са в съответствие със съвременните постижения в тази научна област.

По 3.1.2 Обучението на докторантите в оценяваната ДП се осъществява в индивидуални и колективни форми, планира се и се извършва в съответствие с индивидуалния учебен план, координира се и се наблюдава от научния ръководител.

По 3.1.3 Обучаващото звено спазва установения в МВБУ ред за проследяване изпълнението на индивидуалните планове на докторантите, оценяване на тяхната работа и приемане атестационните им отчети. От началото на акредитационния период на заседания на УНС са обсъдени и приети 8 годишни атестационни оценки.

По 3.1.4 В МВБУ е изградена работеща система за оценяване на постиженията на докторантите, базирана на институционални документи и правила. Административният контрол се осъществява от дирекция „Централна учебна администрация“.

По 3.1.5 В МВБУ съществуват правила за разглеждане на жалби от докторанти. През акредитационния период няма постъпили и не са разгледани жалби от докторанти по ДП “Икономика и управление (туризъм)“.

СТАНДАРТ 4 ПРИЕМ, РАЗВИТИЕ, ПРИЗНАВАНЕ И ДИПЛОМИРАНЕ НА СТУДЕНТИТЕ

Критерий 4.1. Изградени са структури и са разработени вътрешнонормативни документи (правилници, разпоредби, инструкции) за функционирането на системата – от приема на докторантите включително до и след тяхната професионална реализация.

4.1.1

През оценявания период докторантите в ДП „Икономика и управление (туризъм)“ се обучават само в самостоятелна форма на докторантура.

Установява се, че всички етапи от „жизнения цикъл“ на докторантурата са организирани съгласно законовите изисквания и вътрешните документи на ВУ. Процедурите относно приема, обучението на докторанти и защитата на дисертационните трудове са публично достъпни на сайта на ВУ. Използването на електронната платформа на МВБУ позволява детайлен контрол на всички действия на докторанта и научния ръководител както по отношение на образователната дейност, така и за дейностите на докторанта по всички елементи от индивидуалния му план и процедурата по защита (досието на докторанта).

4.1.2

Констатира се, че в съответствие със Стратегията за развитие 2030 на МВБУ, ВУ провежда научноизследователска политика, насочена към осигуряване на възможности за включване на докторантите в изпълнението на изследователски проекти.

Правилата за включване на докторантите в научноизследователската и проектната дейност са регламентирани във вътрешни нормативни актове на МВБУ. Вътрешната процедура за кандидатстване за финансиране на научноизследователски проекти от фонд „Научни изследвания“ на МВБУ включва задължителното изискване в проектните екипи да участват студенти и докторанти, обучавани във ВУ.

За периода на акредитация са регистрирани 2 бр. участия на 1 докторант в изследователски проекти. И 2-те участия са в национални проекти. Относителният дял на докторантите от оценяваната ДП, участвали в изследователски проекти е 20%. Няма участия във вътрешни и международни проекти.

4.1.3

В МВБУ са осигурени необходимите организационни и финансови условия за мобилност на докторантите. Взаимодействието на МВБУ с други чуждестранни висши училища и с партньорски организации се осъществява на основата на дългосрочни договори за съвместна дейност. МВБУ има подписани договори за академичен обмен за студенти и докторанти по Програма Еразъм+ с 25 университети. Информацията за условията и документите, необходими за кандидатстване са публично оповестени на сайта на ВУ. За оценявания период 1 докторант от ДП „Икономика и управление (туризъм)“ е осъществил мобилност по програма Еразъм+.

В МВБУ са създадени необходимите условия и са осигурени възможности за участие на докторантите в национални и международни форуми. На интернет страницата на ВУ се публикува информация за предстоящите научни форуми. Основно поле за изява на обучаващите се докторанти е ежегодната Международна научна конференция на МВБУ. Във връзка с участието на докторантите в научни мероприятия членовете на съответните академични програми осигуряват подкрепа, научно ръководство и рецензиране на докторантските научни разработки. За разглеждания период докторантите от ДП „Икономика и управление (туризъм)“ имат 9 участия в научни форуми, от които 8 са в страната и 1 – в чужбина. Броят участия на 1 докторант за периода е 1,8.

4.1.4.

В МВБУ е създадена административна система за регистриране хода на докторантурата. Всички дейности, свързани с обучението на докторантите се отразяват в техните досиета, съгласно установените правила.

МВБУ поддържа Алумни система за регистриране на реализацията на завършилите докторанти. Системата разширява партньорството на ВУ със сродни организации, както български, така и чуждестранни. Тя привлича вниманието на работодателите към випускниците на МВБУ чрез интегрирането им в алумни общността. Нормативното регулиране на алумни дейностите се осъществява с Правилника на МВБУ чрез интегрирането им в системата от решения, засягащи академичната общност.

През оценявания период в нея приети са 4 докторанти в самостоятелна форма на обучение. Общо обучаваните докторанти за периода са 5, от които 2 са защитили успешно своите дисертации (в т.ч. един продължава академична кариера), 1 докторант е отчислен с право на защита, 1 е прекъснал и 1 докторант продължава обучението си. Няма докторанти, отчислени без право на защита.

Изводи на ПК по изпълнение на Стандарт 4:

По 4.1.1 МВБУ осигурява процедури и практика за последователно прилагане на предварително определени и публикувани нормативни документи, които обхващат всички етапи на „жизнения цикъл“ на докторанта.

По 4.1.2 Създадени са правила и са осигурени възможности за включване на докторантите в изпълнението на изследователски проекти. През акредитационния период докторантите от оценяваната ДП имат общо 2 участия в национални проекти. Не е установено участие във вътрешни и международни проекти.

По 4.1.3 Осигурени са възможности за мобилност на докторантите и за участието им в научни форуми. За оценявания период 1 докторант от ДП „Икономика и управление (туризъм)“ е осъществил мобилност по програма Еразъм+. За същия период са отчетени общо 9 участия в научни форуми, преобладаващо в страната.

По 4.1.4 Създадена е административна система за регистриране на хода на докторантурата и реализацията на завършилите докторанти. За оценявания период общият брой обучавани докторанти е 5, като понастоящем един продължава обучението си.

СТАНДАРТ 5. ПРЕПОДАВАТЕЛСКИ СЪСТАВ.

5.1. Висшето училище или научната организация има разработена политика за осигуряване на качествен академичен състав, за подготовка на докторанти, която е част от стратегията за развитие на институцията.

5.1.1.

Политиката за осигуряване и развитие на академичния състав в МВБУ се основава на общовалидните за висшите училища държавни нормативни актове, както и на нормативната уредба на висшето училище.

Към момента на проверката, подготовката на докторантите от оценяваната ДП се осъществява от 13 преподаватели на първи ОТД, в т.ч. 12 хабилиитирани (9 професори и 3 доценти) и 1 нехабилиитиран преподавател с ОНС „доктор“ (главен асистент), с необходимата квалификация/компетентност в тематичната област на ДП. От тях 4 (30,8%) са с квалификация по оценяваната ДП в ПН 3.9 „Туризм“ (2-ма професори, 1 доцент и 1 гл. асистент). През периода е имало 1 преподавател на втори ОТД, но понастоящем няма такива. От 12-те хабилиитирани преподаватели, ангажирани в обучението в ДП, 10 (83%) са регистрирани в НАЦИД, 3-ма от които в ПН 3.9 Туризм.

Средната възраст на преподавателите, осигуряващи обучението в ДП, е 58,5 години (63,3 години за професорите; 49 години за доцентите и 43 години за гл. асистент). Независимо, че възрастовата структура на академичния състав съответства на тенденциите в системата на висшето образование в България, представените данни очертават необходимост от по-активна политика за привличане на млади кадри с перспектива за развитие с цел осигуряване на приемственост в преподавателския състав.

Научните ръководства на 5-мата докторанти са разпределени между 3-ма научни ръководители (2-ма преподаватели са осъществили по 2 научни ръководства). Ръководството на 1 докторант, по интердисциплинарна тема, се е осъществило от двама ръководители. Средният брой докторанти, обучавани от 1 хабилиитиран преподавател е 0,42.

В МВБУ действа система за атестиране и стимулиране на кариерното развитие на преподавателите, регламентирана в Наредбата за развитието на академичния състав на МВБУ. Създадени са условия и практика при атестацията да се отчита мнението на студенти и докторанти чрез анкетни проучвания. В рамките на акредитационния период са планирани и проведени общо 39 процедури за атестиране. Всички атестационни процедури са завършили с оценки „Много добра“ и „Добра“.

5.1.2

На преподавателите, студентите и докторантите в МВБУ са осигурени необходимите условия и продуктивна академична среда за извършване на научноизследователска, публикационна и проектна дейност.

Преподавателите осъществяват разнообразни форми на НИД, вкл. участия в проекти, в научни форуми, имат публикации и цитируемост, вкл. в издания с импакт фактор и импакт ранг. Оценката на научноизследователската активност на преподавателите, според правилата за оценка на резултатите от научните изследвания, е представена в Стандарт 5.2.

Преподавателите от обучаващото звено се възползват от осигурените възможности за академична мобилност. За оценявания период са реализирани общо 5 изходящи

мобилности, 4 от които по програма Еразъм+ и 1 по други международни споразумения. Входящите мобилности на преподаватели в областта на ДП са 14 (3 с цел преподаване и 11 с цел обучение), като се констатира неравномерното им разпределение във времето.

5.1.3

Освен в докторантското обучение, академичната колегия на обучаващото звено има успешни изяви в международни и национални научни форуми, извършване на експертно-консултантска дейност, разработване и участие в международни и национални научно-приложни проекти и инициативи, участия в научни журита, членство в научни и професионални организации, участия в редакционни колегии на национални и чуждестранни научни издания, участия в разработването на стратегически и планови документи на различни равнища и др.

5.2. Научноизследователска дейност на академичния състав и участие на студентите и докторантите

5.2.1

Обобщените данни на научноизследователската дейност на хабилитираните преподаватели в ДП “Икономика и управление (туризъм)” се проследяват в табл. 1.

Табл.1. Научноизследователска дейност на хабилитираните преподаватели в докторската програма за периода на акредитация

Преподаватели, бр.	Публикации, бр.			Цитирания в издания с импакт фактор или импакт ранг, бр.	Участия в научни проекти, бр.			
	В издания с импакт фактор или импакт ранг	В издания без импакт фактор или импакт ранг	Общо		На ци он ал ни	Межд ународ ни	Вът реш но- инс тит уцио налн и	Общо
Хабилитирани преподаватели – 3 с квалификация по ДП	2	20	22	87	18	10	6	34
Хабилитирани преподаватели – 9 с компетентност по ДП	2	28	30	120	30	16	5	51

От таблицата е видно, че за периода 2016-2022 г. общият брой публикации на хабилитираните преподаватели, участващи в обучението по ДП, е 52 (без учебниците и учебните помагала), от които 29 (56%) в страната и 23 (44%) в чужбина. В структурно отношение преобладават научните доклади (55,77%), следвани от статиите (19,23%) и монографиите (17,31%). Сравнително по-нисък е дялът на студиите (7,69%). Един преподавател за целия оценяван период е реализирал средно 2,23 публикации в страната и

съответно - 1,77 публикации в чужбина. Публикационната активност на преподавателите не е разпределена равномерно през годините на оценявания период.

ВУ е предоставило идентична информация по отношение на публикациите на преподавателите в реферирани и индексирани научни издания и на тези с импакт фактор и импакт ранг (Scopus и Web of Science). Техният брой е 4 (7,7% от общо издадените научни трудове по проблематиката на ДП), от които 50% са на преподаватели с квалификация по ДП и 50% на преподаватели с компетентност по ДП. За целия оценяван период на 1 преподавател се падат по 0,31 публикации в издания импакт фактор и импакт ранг. От приложения списък с публикации е видно, че 75% са по проблематиката на ДП “Икономика и управление (туризъм)”.

Данните за цитируемост на публикациите на преподавателите по ДП показват значително нарастване за разглеждания период – от 37 (2,85 на 1 преподавател) през 2016 г. на 126 (9,7 на 1 преподавател) през 2021 г., последвана от лек спад - 110 (8,46 цитирания на преподавател) през 2022 г. Общият брой цитирания е 578, като повече от 1/3 (207 бр.) са в издания с импакт фактор и импакт ранг (в SCOPUS и Web of Science). В сравнение с началото на периода цитируемостта на преподавателите в посочените издания се е увеличила повече от 7 пъти.

Висока е активността на преподавателите и по отношение на изследователските проекти. За периода на самооценка ВУ декларира 85 участия на преподаватели в изследователски проекти, от които 11 вътрешни (12,94%), 48 национални (56,47%) и 26 (30,59%) международни. Относителният дял на преподавателите, участвали в научни проекти е 41,5%.

Активността на преподавателите по отношение участието им в научни форуми е слаба. Общият брой на участията им в научни форуми е 22, от които 15 (68%) в страната и 7 (32%) в чужбина.

5.2.2.

МВБУ провежда устойчива политика за мотивиране и стимулиране на докторантските изяви в научноизследователската, проектната и публикационната дейност. Обобщена информация за активността на докторантите от оценяваната ДП е представена в таблица 2.

Табл.2 Научноизследователска дейност на докторантите в докторската програма за периода на акредитация

Обучавани докторанти, бр.	Публикации, бр.			Участия в научни проекти, бр.			Участия в научни форуми, бр.		
	В издания с импакт фактор или импакт ранг	В издания без импакт фактор или импакт ранг	Общо	Национални	Международни	Вътрешно-институционални	Национални	Международни	Вътрешно-институционални

5	1	16	17	2	0	0	4	1	4
---	---	----	----	---	---	---	---	---	---

През акредитационния период в оценяваната ДП се обучават общо 5 докторанти. Те реализират 17 публикации, от които 12 публикации (71%) в страната и 5 (29%) в чужбина. Съвместните публикации с преподаватели от обучаващото звено са 2 (11,8%). В структурно отношение публикациите включват: 2 монографии (1 в страната и 1 в чужбина), 1 студия (в страната), 1 статия (в чужбина), 13 научни доклади (10 в страната и 3 в чужбина). Най-голям е дялът на научните доклади (76,5%). Една публикация е реализирана в издание с импакт фактор и импакт ранг. Средно на 1 докторант се падат 0,5 публикации на година (3,4 публикации за целия период).

ВУ декларира 2 участия на 1 докторант от оценяваната ДП в национални проекти. Относителният дял на докторантите, участвали в изследователски проекти е 20%.

Отчетени са 9 участия на докторанти в научни форуми, от които 4 (44%) в национални, 1 (11%) международни и 4 (44%) вътрешноинституционални форуми. За целия оценяван период 100% от докторантите са участвали в научни форуми.

Наблюдава се неустойчива тенденция на участието на докторантите в изследователски проекти и научни форуми.

Изводи на ПК по изпълнение на Стандарт 5:

По 5.1.1. Подготовката на докторантите в оценяваната ДП се осъществява от 13 преподаватели с квалификация/компетентност в областта на ДП. Средната възраст на преподавателите е сравнително висока - 58,5 години. Разпределението на научните ръководства на докторантите е неравномерно. Проведените атестационни процедури на преподавателите са завършили с положителни оценки.

По 5.1.2. Преподавателите осъществяват разнообразни форми на НИД. Те се възползват и от осигурените възможности за академична мобилност, като за разглеждания период са реализирани общо 5 изходящи и 14 входящи мобилности.

По 5.1.3. Академичният състав по ДП има успешни професионални изяви, в т.ч. участия в редколегии, научни журита, експертна и консултантска дейност и др.

По 5.2.1. Хабилитираните преподаватели с квалификация и с компетентност по ДП имат разнообразна научноизследователска и публикационна дейност. Реализирани са 52 научни публикации, от които 4 в издания с импакт фактор или импакт ранг. В структурно отношение преобладават научните доклади. Данните за цитируемост представят тенденция на съществено нарастване, като повече от 1/3 от цитиранията са в SCOPUS или WoS. Висока е активността на преподавателите по отношение участията в изследователски проекти, докато в научни форуми е слаба. Преобладават националните научни изяви на преподавателите.

По 5.2.2. В МВБУ са осигурени необходимите условия за научноизследователска дейност на докторантите. Реализирани са 17 публикации, преобладаващо в страната. Една от публикациите е в издание с импакт фактор/импакт ранг. За оценявания период 20% от докторантите са участвали в изследователски проекти и 100% - в научни форуми, като се наблюдава неустойчива тенденция на тези участия.

СТАНДАРТ 6 УЧЕБНИ РЕСУРСИ И ПОДПОМАГАНЕ НА СТУДЕНТИТЕ И СЪОТВЕТСТВАЩИТЕ МУ КРИТЕРИИ

Критерий 6.1. „Висшето училище или научната организация развива материално-техническа и информационна база, необходима за учебно преподавателската, научноизследователската, художествено-творческата и спортна дейности“

6.1.1.

МВБУ разполага с много добра собствена материална и информационна база. Докторантите, обучаващи се в ДП Икономика и управление (туризъм), имат на разположение достатъчно на брой аудитории, кабинети, компютри, библиотечни места и др., разположени в две бази (учебна база - Ботевград и Център за дистанционно обучение - София), които им позволяват да извършват качествена научноизследователска работа по своите дисертационни трудове. ВУ разполага със 145 аудитории със 7108 места, от които 34 са компютърни аудитории. И в двете бази е осигурена и Wi-Fi среда.

Материално-техническата база, която пряко подпомага работата на докторантите, включва по една зала и по един работен кабинет в учебната база в Ботевград и в ЦДО в София. Залите са оборудвани с бели дъски и стационарни мултимедийни проектори. За всеки докторант е осигурено самостоятелно работно място с достъп до интернет, мултифункционални устройства (принтер, скенер, копир), собствена електронна поща и профил в университетската мрежа.

Библиотечно–информационният център (БИЦ) е обслужващо звено в структурата на МВБУ и участва в изграждане на неговата информационно-комуникационна инфраструктура с оглед създаване на комфортна информационна среда и достъп до националните и световните информационни ресурси. БИЦ осигурява с библиотечни документи, бази данни и информация научната, образователната и професионална подготовка на студентите, преподавателите, докторантите и служителите. Читателите разполагат с 60 места, от които 52 са в Читалнята и Информационния център и 8 в Заемната за дома. Седем от местата в БИЦ са компютъризирани и чрез Интернет е осигурен непрекъснат достъп до специализирани наши и чужди бази данни.

6.1.2

Във ВУ са налице възможности за осигуряване на средства за провеждането на научни изследвания, практики, творчески командировки и др. дейности, необходими за подготовката на дисертационните трудове на докторантите. Създаден е университетски фонд Научни изследвания, с който се цели финансово подпомагане на провеждането на научноизследователската дейност. Средствата по Фонда се набират от отчисления от таксите за обучение на студентите, от договори за изпълнение на поръчки, от външни клиенти, от участие в международни и национални конкурси.

6.1.3

МВБУ осигурява достъп на докторантите до съответни научни издания и бази данни. Библиотечният фонд възлиза на над 12000 библиотечни единици на хартиен носител в изучаваните и изследваните научни области и други 14000 библиотечни единици на електронен носител.

Докторантите имат непрекъснат достъп до базите данни, осигурени чрез националния абонамент на МОН - Science Direct, Scopus и Mendeley, както и до тези на EBSCO. Осигурява се достъп и до базите на Thomson Reuters, Cambridge University Press, Oxford University Press и Taylor & Francis, McGraw-Hill, MyScienceWork, , ProQuest, "Academic One File" на Gale,

Alexander Street Products, Taylor & Francis Online, Emerald Group Publishing Limited, Bloomsbury Academic, Brill, CABI, De Gruyter, Palgrave Macmillan, Thieme, Wiley и др.

Библиотеката поддържа фонд „Дисертации, хабилитационни трудове и автореферати“, който осигурява достъп на докторантите до база от теоретико-методологични и емпирични изследвания в различни икономически области, вкл. и по докторската програма.

6.1.4

МВБУ стимулира научноизследователската дейност на докторантите като оказва съдействие за публикуване на техни изследвания в реномирани научни издания.

Всяка година ВУ организира Докторантска научна сесия, на която могат да се представят резултатите от направените проучвания. Докторантите могат да участват и в организираните национални и международни научно-практически и учебно-методични конференции и кръгли маси. В МВБУ функционира Институт за научни изследвания, който организира ежегодно публични научни сесии, на които се представят резултатите от научноизследователските проекти, вкл. с участие на докторантите. Докторантите участват в Международните научни конференции и в Научни сесии на постоянно действащия семинар на тема "Съвременни тенденции в развитието на науката" .

Общият брой на публикациите на докторантите от оценяваната ДП за акредитационния период е 17, от които от които 12 публикации (71%) в страната и 5 (29%) в чужбина. Преобладават научните доклади. Отчетена е една публикация в издание с импакт фактор/импакт ранг. От общия брой публикации 2 са съвместни с преподаватели по ДП.

Изводи на ПК по изпълнение на Стандарт 6:

По 6.1.1. МВБУ притежава съвременна материално-техническа база, която позволява на докторантите от ДП да работят активно и да развиват своя научноизследователски потенциал. Те разполагат със специално обособени и подходящо оборудвани учебни зали в двата учебни корпуса на ВУ в Ботевград и в София.

По 6.1.2. Във ВУ са осигурени условия за провеждане на творчески командировки, практики и др. дейности, необходими за подготовката на дисертационните трудове на докторантите. Средствата за финансово и материално осигуряване на научната работа на докторантите имат различни източници и са нормативно регламентирани.

По 6.1.3. На разположение на докторантите от ДП са хартиени и електронни научни издания, налични в БИЦ на МВБУ. Докторантите имат свободен достъп до световни научни бази данни, което осигурява информационно тяхната изследователска дейност.

По 6.1.4. МВБУ провежда политика за стимулиране и подкрепа на научноизследователската дейност и творческата активност на докторантите. Осигурени са редица възможности за публикуване на научните постижения на докторантите в страната и в чужбина. В резултат на това обучаемите от оценяваната ДП са реализирали 17 публикации, една от които е в издание с импакт фактор/импакт ранг.

СТАНДАРТ 7 УПРАВЛЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА

7.1. Висшето училище или научната организация имат изградена организация за управление на информацията, свързана с обучението и реализацията на докторантите.

7.1.1

В МВБУ е изградена организация за управление на информацията, свързана с обучението и реализацията на докторантите.

Разработени са и са приети вътрешни нормативни документи на ВУ, в които е развита политиката за осигуряване на качеството. Има създадена организация за управление на качеството на учебния процес и свързаната с него преподавателска дейност. Административният контрол се осъществява от звеното „Централна учебна администрация“, като всички резултати се документират съгласно изискванията на Наредбата за организация на учебния процес в МВБУ. Съгласно внедрената СУК се документират и огласяват резултатите от провежданите вътрешни и външни одити.

В МВБУ се поддържа и перманентно се актуализира информационен масив относно световния и националния опит за учебната документация и организацията на образователния процес в сродни на оценяваната докторски програми. Събраната информация се анализира и се използва при актуализирането на собствените учебни планове и програми. В допълнителна степен, работата на ЦРК по изучаване на измененията в обкръжаващата среда е свързана със своевременно отразяване на водещите тенденции в оперативните и стратегическите политики на развитие на МВБУ, така че да се поддържа актуалността и адаптивността на учебната документация.

Развитието и успеваемостта на докторантите се проследява основно по време на задължителната процедура на атестиране. Информация за успеваемостта на докторантите може да се получи от електронните досиета на обучаващите се, които ВУ създава и поддържа през срока им на обучение.

МВБУ активно използва своята платформа за обучение, официалния си сайт и официалния си профил в социалните мрежи за предоставяне на актуална информация, включително за учебните ресурси и налична подкрепа за студентите.

Съществена роля за организацията и управлението на информацията, свързана с кариерното развитие и реализация на завършилите докторанти имат ЦРК и Алумни клубът на МВБУ. В ежегодните годишни отчети на ЦРК се съдържат данни, свързани с професионално ориентиране и кариерно развитие на възпитаниците на МВБУ. Част от членовете на Алумни се канят като гост лектори в Дните на кариерата и други събития с насоки за професионална ориентация и реализация.

7.1.2

В МВБУ се извършва периодично обсъждане и публично огласяване на ефективността на резултатите, свързани с управлението на качеството на обучението на докторантите и потребностите от промяна. Проучването на мнението на докторантите за качеството на образователния процес се осъществява от ЦОТ на базата на ежегодни анкетни проучвания и се оповестява системно в годишните планове и отчети, утвърждавани от Академичен съвет.

Създадена е банка от данни, в която се натрупват и съхраняват резултатите от оценките за съдържанието на учебните планове и програми и за тяхното качество, давани от докторантите в края на всеки семестър. Системно се анализират и огласяват резултатите, свързани с методите на преподаване, консултиране и оценяване на постиженията на докторантите. Ръководителят на ПН 3.9. и Деканът регулярно анализират резултатите от учебния процес и дават препоръки за подобряване на образователната дейност и обучението в оценяваната ДП.

Контролът за постигане на декларираните от академичното ръководство цели по качеството се извършва най-малко веднъж годишно чрез Преглед на ръководството относно

състоянието и адекватността на системата по качество и съответствието ѝ с политиката по качество и с определените цели.

Изводи на ПК по изпълнение на Стандарт 7:

По 7.1.1. МВБУ има изградени работещи практики по събиране и анализиране на информация, свързана с политиката по качеството, учебната документация, развитието и успеваемостта на докторантите, наличните ресурси в подкрепа на обучението и кариерното им развитие.

По 7.1.2. В МВБУ периодично се обсъждат и огласяват публично резултатите относно процесите по управление на качеството на докторантското обучение, потребностите на докторантите и препоръките за промяна, последващата им професионална реализация.

При необходимост се вземат решения за промени и подобрения в ДП.

СТАНДАРТ 8 ИНФОРМАЦИЯ ЗА ОБЩЕСТВЕННОСТТА

Критерий 8.1. „Висшето училище или научната организация публикува информация за: приети документи и учебна документация на докторската програма; решения и резултати от одити, свързани с качеството на обучение на докторантите и на академичния състав; проведени университетски форуми с участието на докторанти.“

8.1.1

МВБУ провежда прозрачна информационна политика, която е насочена към наблюдение, оценка, управление и контрол на нивото на информираност на обществото за дейността на ВУ, както и степента на информираност на студентите, докторантите, преподавателите и служителите за взетите управленски решения. На интернет страницата на МВБУ се публикува информация относно акредитираните докторски програми, както и условията и необходимата документация за кандидатстване, обучение и защита на дисертационните трудове (<https://ibsedu.bg/bg/page/17-doktorski-programi>) . Публикува се още информация за събития, организирани и проведени от ВУ; за възможностите за популяризиране на резултатите от научните изследвания на докторантите и за участие в образователни и научни проекти (<https://ibsedu.bg/bg/page/158-proekti>) и пр. ВУ е създадо и поддържа активно три професионално разработени собствени официални профила в популярни социални мрежи: Facebook (<https://www.facebook.com/InternationalBusinessSchoolBG>); LinkedIn (<https://www.linkedin.com/school/international-business-school-bulgaria/>); Instagram (www.instagram.com/international-business-school).

8.1.2

МВБУ има нормативно регламентирана и публично оповестена политика за мобилност на студенти, докторанти, академичен и административен състав. ВУ предоставя информация на докторантите за възможностите за осъществяване на мобилност по програма „Еразъм+“ (<https://ibsedu.bg/bg/page/44-Erasmus+>) и необходимите документи и ред за кандидатстване, класиране, подготовка, отчитане, признаване. Конкретна информация за докторантската и студентската мобилност по същата програма може да бъде намерена на: www.ibsedu.bg/bg/page/43-studentska-mobilnost.

Към периода на проверката ВУ има сключени над 25 двустранни рамкови договора за сътрудничество с чуждестранни университети по програма Еразъм+, както и 18 споразумения за двустранно сътрудничество.

8.1.3.

В МВБУ са създадени условия за разработване и представяне на резултатите от научните изследвания на докторантите. Те имат възможност да участват в научни и образователни форуми, както организирани от ВУ, така и провеждани в страната и чужбина.

Ежегодно от 2004 година в МВБУ се организира научна конференция, на която се представят актуални изследвания и резултати от изследователска дейност на преподаватели и докторанти. От учебната 2015/2016 г. стартира постоянно действащ симпозиум „Съвременни тенденции в развитието на науката“, който се провежда с две сесии годишно. Добра практика за представяне на научните постижения на преподаватели и докторанти е провеждането на публични лекции в МВБУ.

В секция “Наука” (<https://ibsedu.bg/bg/page/13-izsledovatelaska-deynost>) на официалния сайт на МВБУ регулярно се публикува и популяризира научната продукция и творческите изяви на докторантите; информацията относно форуми и срещи с потребители и други заинтересовани страни.

Изводи на ПК по изпълнение на Стандарт 8:

По 8.1.1. ВУ осигурява процедури и прилага практики за публикуване на информация за възможностите и постиженията на ДП. Информацията относно различните аспекти на докторантурата се публикува на сайта на ВУ, както и в социалните канали.

По 8.1.2. МВБУ осигурява актуална информация за възможностите за мобилност на докторантите на основата на сключени договори по програма „Еразъм+“ и на споразумения за двустранно сътрудничество с чуждестранни университети. Информацията е публично достъпна на специална страница на сайта на ВУ.

По 8.1.3. ВУ предоставя редица възможности за популяризиране на научните резултати на докторантите пред широки и авторитетни форуми в страната и в чужбина.

СТАНДАРТ 9. ТЕКУЩ МОНИТОРИНГ И ПЕРИОДИЧЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОГРАМИТЕ.

9.1. Регулярен мониторинг, (преглед) и актуализиране на докторските програми, съобразно еволюцията на научните знания, изследвания и технологии.

9.1.1

В МВБУ се осъществява наблюдение, контрол и оценка на състоянието на ДП в съответствие с политиката по качеството и вътрешнонормативните документи. Мониторингът включва оценка на: съдържанието на програмата, променящите се потребности на обществото; натовареността, развитието и завършването на докторантите; ефективността на процедурите за оценяване на докторантите; очакванията, потребностите и удовлетвореността на докторантите по отношение на програмата; средата на обучение, формите за подкрепа и пригодността им за определени цели на програмата. Разработването и актуализацията на учебните планове и програми за докторантурите се осъществява по специални процедури за обсъждане и одобрение от Учебно-научен съвет и Академичния съвет. На всеки от етапите на мониторинга, в прегледа и ревизията на докторските програми се ангажират не само преподавателите и докторантите, но и представители на работодателските организации. Утвърдена практика е провеждането на ежегодни срещи на ръководството на ВУ с представители на бизнеса за прецизиране осъвременяване на докторските програми.

9.1.2

В МВБУ са разработени и се прилагат утвърдени процедури, чиято крайна цел е повишаване ефективността на ДП. Заложените в СУК инструменти имат определящо значение за предприемане на дейности, целящи усъвършенстване на ДП. В повечето случаи извършените одити задават препоръки за подобряване на дейността. Етапите на докторантурата от кандидатстване до защита пред Научно жури подлежат на планиране, мониторинг и контрол на изпълнението, съгласно процедурите на Наредбата за прием и обучение на докторанти в МВБУ.

Изводи на ПК по изпълнение на Стандарт 9:

По 9.1.1. В МВБУ има нормативно заложените процедури за анализиране, периодично одитиране и осъвременяване на докторските програми. Осъществява се текущ мониторинг и периодичен преглед на оценяваната ДП. В този процес са ангажирани преподаватели, студенти и представители на практиката.

По 9.1.2. МВБУ осигурява и прилага процедури и устойчиви практики, които подпомагат процесите по планиране и изпълнение на дейностите за повишаване ефективността на ДП.

СТАНДАРТ 10 ЦИКЛИЧНО ВЪНШНО ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО

Критерий 10.1. Висшето училище или научната организация осъществяват планирани дейности за самооценяване и външни оценки на докторските програми.

10.1.1

Дейностите по циклично външно и вътрешно оценяване на ДП “Икономика и управление (туризъм)” в МВБУ са регламентирани в СУК. Регулярно се провеждат вътрешни одити на ръководството и външни независими одити на системата за качество, извършвани от Lloyd’S Register Quality Assurance – Великобритания. В отчетния период са проведени 7 вътрешни и 7 външни одити.

В МВБУ се извършва самооценка и външно оценяване на докторските програми от НАОА. ДП “Икономика и управление (туризъм)” е получила програмна акредитация от НАОА през 2016 г. (Протокол № 15 /29.06.2016 г.) на ПКСНУ на НАОА с обща оценка 8,48 (осем цяло и четиридесет и осем стотни) и срок на валидност на акредитацията от пет години.

След проведената акредитационна процедура на ДП са направени две препоръки и са предприети конкретни мерки за тяхното изпълнение.

Изводи на ПК по изпълнение на Стандарт 10:

По 10.1.1. В МВБУ се осъществяват ежегодни планирани дейности по вътрешно оценяване и периодични външни оценки от международна сертифицираща организация, както и от НАОА. Предприети са мерки по изпълнение на направените при предходната акредитация на ДП препоръки.

Председател на ПКСНУ:

(проф. д-р Галина Младенова)

СИЛНИ И СЛАБИ СТРАНИ НА ДОКТОРСКА ПРОГРАМА „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ” (ТУРИЗЪМ) ОТ ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.9 „ТУРИЗЪМ“ В МЕЖДУНАРОДНО ВИСШЕ БИЗНЕС УЧИЛИЩЕ – ГР. БОТЕВГРАД

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
1. Голям брой участия на преподавателите в изследователски проекти	1. През акредитационния период всички докторанти от ДП са в самостоятелна форма на обучение
2. Висока и нарастваща цитируемост на преподавателите по ДП, в т.ч. в издания с импакт фактор и импакт ранг	2. Сравнително висока средна възраст на хабилитирания състав, ангажиран с обучението в ДП
	3. Сравнително ниска публикационна активност, в т.ч. в издания с импакт фактор и импакт ранг, на преподавателите по ДП
	4. Слабо участие на докторантите в научни проекти и форуми

IV. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На основата на констатациите за резултатите от извършеното оценяване ПКСНУ предлага на Акредитационния съвет да даде акредитация на докторска програма „Икономика и управление (Туризъм)” от ПН 3.9 Туризъм в Международно висше бизнес училище – гр. Ботевград.

V. ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ПРЕПОРЪКИ

1. Да се реализира прием на докторанти и в другите форми на обучение.

Срок: постоянен

2. Да се оптимизира възрастовата структура на преподавателския състав по докторската програма.

Срок: постоянен

3. Да се повиши публикационната активност, в т.ч. в издания с импакт фактор и импакт ранг, на преподавателите от докторската програма.

Срок: постоянен

4. Да се увеличат участията на докторантите в научни проекти и форуми.

Срок: постоянен

ПРИЛОЖЕНИЯ:

**Преподаватели на ОТД, осигуряващи обучението по докторската програма
“Икономика и управление (туризъм)”, по години за периода 2016 – 2022 г.**

Показател	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Общ брой на преподавателите, осигуряващи обучението по ДП	13	13	12	14	15	13	13
Преподаватели на първи ОТД							
1. Хабилитирани лица (бр.), в т.ч.:	13	13	11	13	14	12	12
1.1. Професори (бр.)	9	9	9	9	9	9	9
Отн. дял (%) от общия брой преподаватели	69%	69%	75%	64%	60%	69%	69%
1.2. Доценти (бр.)	4	4	2	4	4	3	3
Отн. дял (%) от общия брой преподаватели	31%	31%	17%	29%	27%	23%	23%
2. Нехабилитирани (бр.), в т.ч.:	0	0	0	0	1	1	1
2.1. Гл. асистенти	0	0	0	0	1	1	1
Отн. дял (%) от общия брой преподаватели	0	0	0	0	7%	7%	8%
2.2. Асистенти, в т.ч.:	0	0	0	0	0	0	0
с ОНС „доктор”	0	0	0	0	0	0	0
Отн. дял (%) от общия брой преподаватели	0	0	0	0	0	0	0
2.3. Старши преподаватели	0	0	0	0	0	0	0
Отн. дял (%) от общия брой преподаватели	0	0	0	0	0	0	0
2.4. Преподаватели	0	0	0	0	0	0	0
Отн. дял (%) от общия брой преподаватели	0	0	0	0	0	0	0
Общ брой на преподавателите на първи ОТД:	13	13	11	13	14	13	13
Преподаватели на втори ОТД							

1. Хабилютирани лица (бр.), вкл.:	0	0	1	1	1	0	0
1.1. Професори (бр.)	0	0	1	1	1	0	0
Отн. дял (%) от общия брой преподаватели	0	0	7%	7%	7%	0	0
1.2. Доценти (бр.)	0	0	0	0	0	0	0
Отн. дял (%) от общия брой преподаватели	0	0	0	0	0	0	0
2. Нехабилютирани (бр.), вкл.:	0	0	0	0	0	0	0
2.1. Гл. асистенти	0	0	0	0	0	0	0
Отн. дял (%) от общия брой преподаватели	0	0	0	0	0	0	0
2.2. Асистент, в т.ч: с ОНС „доктор”	0	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0	0
Отн. дял (%) от общия брой преподаватели	0	0	0	0	0	0	0
2.4. Старши преподаватели	0	0	0	0	0	0	0
Отн. дял (%) от общия брой преподаватели	0	0	0	0	0	0	0
2.4. Преподаватели	0	0	0	0	0	0	0
Отн. дял (%) от общия брой преподаватели	0	0	0	0	0	0	0
Общ брой на преподавателите на втори ОТД:	0	0	1	1	1	0	0

Публикации и цитирания на преподавателите на първи ОТД, осигуряващи обучението в ДП “Икономика и управление (туризъм)”, по календарни години през периода 2016 – 2022 г.

Показатели	Години							Общо
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	

1. Брой преподаватели, осигуряващи обучението по ДП	13	13	12	14	15	13	13	X
2. Публикации в страната – общо/без учебници и учебни помагала	4	6/5	6	6/5	3	5	1	31/29
(средно на един преподавател)	0,31	0,46/ 0,38	0,50	0,43/ 0,36	0,20	0,38	0,08	2,38/ 2,23
от тях: монографии	1	0	0	2	0	3	0	6
студии	2	0	1	0	0	0	1	4
статии	0	1	0	2	0	0	0	3
научни доклади	1	4	5	1	3	2	0	16
учебници и учебни помагала	0	1	0	1	0	0	0	2
3. Публикации в чужбина – общо,	2	4	1	7	2	6	1	23
(средно на един преподавател)	0,15	0,31	0,08	0,50	0,13	0,46	0,08	1,77
от тях: монографии	0	0	1	1	0	1	0	3
студии	0	0	0	0	0	0	0	0
статии	0	1	0	2	2	1	1	7
научни доклади	2	3	0	4	0	4	0	13
4. Публикации в реферирани и индексирани научни издания	0	1	0	1	1	1	0	4
(средно на един преподавател)	0	0,08	0	0,07	0,07	0,08	0	0,31
5. Публикации в научни издания с импакт фактор и импакт ранг	0	1	0	1	1	1	0	4
(средно на един преподавател)	0	0,08	0	0,07	0,07	0,08	0	0,31

6. Цитирания в научни издания в страната и чужбина – общо	37	45	66	92	102	126	110	578
(средно на един преподавател)	2,85	3,46	5,50	6,57	6,80	9,69	8,46	44,46
в т.ч. в издания с импакт фактор и импакт ранг(в SCOPUS и Web of Science)	9	8	13	22	22	64	69	207
(средно на един преподавател)	0,69	0,62	1,08	1,57	1,47	4,92	5,31	15,92